

12 december 2023

01 januari 2024

DOOPS GEZIND HAARLEM

Het mysterie van het kind

van de redactie

Die wonderbaarlijk mooie foto van de voorpagina maakte Anke van der Meer in Kharkiv, tijdens een reis waarin ze de gevolgen van oorlog vastlegde.

Wat doet oorlog met ons? Telkens als we dachten dat er nooit meer oorlog zou zijn kwam er toch weer ergens een conflict.

Daniel Serrano-Bernal heeft ervoor gestudeerd en pleit voor empathie en het doorbreken van de stilte. De jongeren van Snel doen dat ook, vanuit hun eigen ervaringen en in hun eigen woorden. Bijbelstudie leert ons dat de overwinning in de schoot van een vrouw wordt geworpen. In het Nieuwe Testament is het kindje Jezus de overwinning, een mysterie waardoor we spelenderwijs ontdekken waar het eigenlijk om gaat. Zoals we bij de Haarlemse Alliantie Tegen KinderArmoede leren samenwerken en stapje voor stapje oplossingen mogelijk maken.

Jet van Vrede

We kunnen niet zwijgen, maar spreken is ook bijna onmogelijk

De redactie van *Doopsgezind Haarlem* vindt dat we ons moeten uitspreken over wat er in Gaza/Israël gebeurt. Maar is dit wel het goede moment om echt te zeggen wat we denken? Om te kiezen of te vertellen waarom we niet willen/kunnen kiezen. Maar ja, we willen ons toch echt uitspreken. We zijn doopsgezind nietwaar? Waarom zouden we onze mond houden als er daar ver weg verschrikkelijke dingen gebeuren.

Nederland onthield zich van stemming toen Jordanië een staakt-het-vuren voorstelde in de VN. Wat vinden wij daarvan? Is die vraag makkelijk te beantwoorden? Nee, ook al niet. Misschien moeten we pleiten voor een open dialoog tussen groepen Israëliërs en Palestijnen? Ach, er wordt al decennialang gepraat en gepraat.

De gebeurtenissen leiden zowel bij joden als moslims, ook in Nederland, tot veel verdriet, onmacht. Rabbijn Soetendorp en jongerenimam Shamier Madhar schudden

in het programma Buitenhof elkaar de hand. Ze zoeken verbinding. Dat is wat wij ook willen, maar is het niet te vroeg om daarover te beginnen?

Nee, we kunnen niet zwijgen. We kunnen niet op de bank blijven zitten wanneer er zulke dingen gebeuren, eigenlijk om de hoek. Van Amsterdam naar Tel Aviv is het 3300 km. Van Amsterdam naar Kiev 1800 km. Maar spreken is ook bijna onmogelijk. Een paar mensen uit de omgeving van Doopsgezind Haarlem nemen ons mee in hun zoektocht. Dank daarvoor.

Droom?

In het voorjaar van 1989 was ik namens de PvdA in Oost-Berlijn om daar in het geheim te praten in huis-kamerbijeenkomsten over de strijd tegen kernwapens en de hoop op vrede. We zongen – zoals we al decennialang zongen – *Give Peace a Chance*, hand in hand en heel zachtjes. Een half jaar later viel de muur en dachten we allemaal: dit is het begin van een nieuw tijdperk: nooit meer oorlog!

In maart 2014 was ik voor mijn werk op een kleine conferentie in Praag. Met workshops hoe we de vrede in Europa verder vorm konden geven en dat we vooral de gelijkheid van vrouwen en diversiteit niet uit het oog moesten verliezen. En toen viel Rusland de Krim binnen... We (*ik*) waren weer een illusie armer. Zou het dan echt nooit stoppen? Natuurlijk – ondertussen waren er op andere continenten vele oorlogen. Alleen al in Afrika: Burundi, Kameroen, De Centraal-Afrikaanse Republiek,

Congo, Somalië, Zuid-Soedan. En dan hebben we nog Azië, het Midden-Oosten enz. Maar oorlog op het Europese continent? De oorlogen in voormalig Joegoslavië hadden we vaak afgedaan als etnische conflicten.

En nu dit weer. Partij kiezen tussen Rusland en de Oekraïne is niet zo moeilijk. Maar Israël en de Palestijnen? Ik weet het niet meer. Aan welke hulpactie moet je doneren, tot welke god moet je nu bidden?
Willemien Ruygrok

Pastorale zorg midden in de polarisatie

Door dat wat er nu in de wereld gebeurt, voelen we ons vaak overweldigd. We willen iets doen, maar wat is een effectieve weg richting vrede? Vanwege de geschiedenis kunnen we ons ongemakkelijk voelen, het kan onze acties bijna bevriezen. Tegelijk blijft daar de persoonlijke vraag: wat kan ik doen? Die vraag is niet eenvoudig te beantwoorden.

Toch denk ik dat het belangrijk is om verder te kijken dan alleen het kiezen

van een van de gebruikelijke 'twee kanten' van het debat.

Mijn oproep is om met empathie te kijken naar alle slachtoffers. Dat kan soms ongemakkelijke gesprekken opleveren, maar dat moeten we niet uit de weg gaan. Zo'n empathisch gesprek kan plaatsvinden door actief te luisteren naar hoe de ander zich voelt en samen te onderzoeken hoe we de misdaden kunnen benoemen zoals ze zijn.

Het kan door te erkennen dat wapens nooit het antwoord zijn. Het kan door te zien dat macht op zich geen

probleem is, maar dat misbruik van macht slachtoffers kan maken.

Laten we gaan zitten met anderen en laten we luisteren naar de angsten, de woede, de zorgen. Vrede begint met op zoek te gaan naar acties, en misschien ook te zeggen: 'Ik voel me teleurgesteld, ik dacht dat die persoon/staat/instelling goed was, maar ik zie het niet meer.' Zo kunnen we samenkomen in het licht van een kaars om de stilte te doorbreken.

Daniel Serrano-Bernal

Pijn

Het NIW (*Nieuw Israëlitisch Weekblad*) valt in de bus; het doorschijnende plastic laat voor het eerst de naam niet zien. Twee witte bladen bedekken het blad 'voor de veiligheid'.

Het is een 'luttel' gevolg van de oorlog tussen Hamas en Israël, waardoor het antisemitisme groeit of tot uiting komt.

Ik kijk ernaar. Wat doen die witte schutbladen met mij? Dan maak ik het blad open. Ik lees de woorden PAIN op een protestbord op een foto in het blad. Dat is wat ik voel. Niet alleen om het verlies van alle mensen in deze oorlog, maar ook om wat dit en de angst psychisch met mensen doet. Pijn om de haat in de mens. Pijn om de machteloosheid. Pijn over het antisemitisme.

Lucienne Aster

Een tafel gedekt met onderwerpen

Ik heb een soort landschap getekend waar de lezer met zijn ogen al surfend overheen kan gaan. Alsof de tafel is gedekt met een aantal onderwerpen. In het midden zie je het thema, het woordje 'oorlog', want daar gaat het over.

wat kan ik doen?

Linksonder zie je de standaardreactie van mensen op gevaar. Het repertoire van de menselijke reacties is *vluichten*, *vechten* of *bevriezen*. De meeste mensen vluchten of bevriezen, sommigen gaan vechten. Maar een enkeling is in staat zijn verstand te blijven gebruiken. Die vraagt zich af: Wat is er in dit geval aan de hand? Wat kan ik doen? Hoe ga ik er mee om? Die enkeling kan een verstandelijke reactie geven en dus een gezonde relatie aangaan met wat er gebeurt.

oorlog is een berekening

Rechtsonder staat de naam *Clausewitz*. Dat is de allereerste oorlogsfilosoof, bekend van het boek *Vom Kriege*. Ik heb zijn werk ook bestudeerd tijdens mijn studie. Hij zegt dat een oorlog altijd rationeel is, een verlies/winst berekening. Met andere woorden, als de kans om te winnen groot is, wordt besloten aan te vallen.

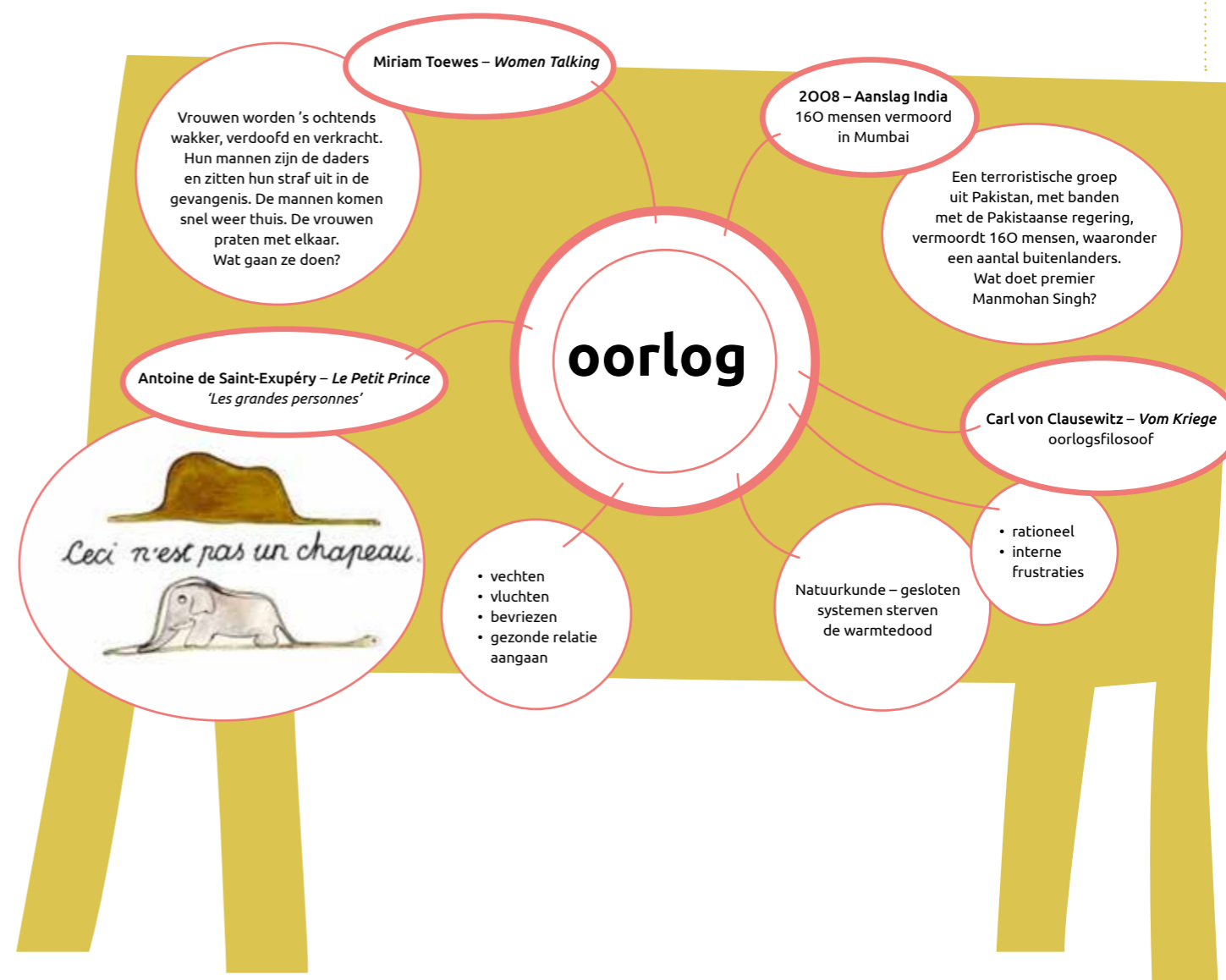
Clausewitz zegt verder dat de belangrijkste beweegreden niet puur het idee is dat iets gewonnen kan worden, het is daarnaast ook het resultaat van interne spanning. Als je kijkt naar Rusland dat Oekraïne is binnengevallen, dan kun je dit zo verklaren. Rusland kan gezien worden als een zogenaamde *failed state* met een economie zo groot als de Benelux en een bevolking van ruim 140 miljoen mensen. Waar moet dat van betaald worden, vraag je je af. Het gros van

de bevolking leeft onder de armoedegrens, dus er is frustratie genoeg. Dat zijn volgens Clausewitz de bouwstenen om een oorlog te starten.

oververhitting

Een begrip uit de natuurkunde is 'entropie', waarbij gesloten systemen de neiging hebben om de warmtedood te sterven door oververhitting. Zo kun je een land vergelijken met een systeem: als het gezond is gaat het goed, maar als het dat niet meer is, verbrandt het gesloten systeem zichzelf. Als je dat koppelt aan die interne frustratie, dan wordt Clausewitz heel actueel als analysekader voor oorlog. Er wordt oorlog gevoerd omdat er iets te winnen valt, maar in de achterhoede spelen allerlei onoplosbare frustraties. Israëliërs noemen de Palestijnen 'die Arabieren'. In feite vinden ze hen minderwaardig en behandelen hen zo. Daar kun je de kip

Een tafel gedekt met onderwerpen

en het ei op loslaten, maar het neemt niet weg dat de Israëliërs vinden dat zichzelf tien treden hoger staan.

verbeeldingskracht

Wat ik interessant vind, is de vraag: wat kun je doen? In de klassieker *Le Petite Prince* zien 'de grote mensen' een hoed, maar volgens de kleine prins is het een grote slang die een olifant heeft opgegeten. Als je het kan tekenen dan is het waar, zegt hij. Die verbeeldingskracht, daar zit de oplossing. We verliezen met z'n allen door dat hopeloze volwassen zijn het zicht op de charme en de leukheid van de dingen.

in gesprek

De oplossing kan ook liggen in het verhaal zoals beschreven door Miriam Toews, *Women Talking*, over het waargebeurde verhaal van een groep Mennonitische vrouwen in Bolivia die wordt gedrogeerd en verkracht door mannen uit hun eigen gemeenschap. Hun vraag is ook: Wat kun je doen? Zij gaan eindeloos met elkaar in gesprek over hun mogelijke actie, want het gaat over hun eigen mannen. De gemeenschap van vrouwen besluit om weg te gaan, ze willen daar niet meer zijn. De mannen treffen een leeg dorp aan.

diplomatie

Een oplossing kan ook zijn zoals dat wat gebeurde na een grote terroristische aanval in India waarbij 160 mensen werden vermoord. De groepering die dat gedaan had, bleek gekoppeld te zijn aan de Pakistaanse regering. Wat deed premier Manmohan Singh? Hij deed niks. Hij stuurde niet het leger naar Pakistan en vermeed een militair antwoord. In plaats daarvan koos hij voor diplomatie. ●

Filip Bosscher

onder de loep

Joep Stassen

Wij schuifelen op zondag de kerk in. Met opgetrokken schouders tegen kou en wind of scherpe zonnestralen stappen we over de drempel.

Na een uur er weer uit. Een voorbijganger ziet mensen hun hoofd door de deuropening steken en zorgelijk omhoog kijken naar de lucht. Ze zetten de kraag van hun jas op en trekken hun schouders weer omhoog. De een na de ander. Ze prikken elkaar met een paraplu naar buiten.

Wie ziet hij? Uitgelaten mensen? Geroepen? Zijn zij monter of somber? Wijzen hun mondhoeken naar boven of naar beneden – naar de hemel of de hel? Een uur bidden wij ons suf want buiten woedt nog steeds een oorlog, inmiddels twee oorlogen. Hoe harder we bidden, hoe meer oorlogen en conflicten. Meer onrecht, meer geweld, meer leed in korte afschuwelijke filmpjes *in your face*.

We houden elkaar vast, een uur, en laten dan weer los. Maar de zestig minuten hebben niet het verbluffende resultaat dat je wel krijgt wanneer je bijvoorbeeld een douchekop een uur in azijn laat liggen.

Het bidden lijkt maar niet te helpen, de onmacht is blijvend. Kalk aan een douchekop laat makkelijker los. De eenzaamheid keert weer terug, een lange zondagmiddag gaapt. We moeten wat, maar zitten verslagen rond de tafel. We zouden weer eens een kind willen zien rennen tussen de kerkbanken, eentje die de boel verstoort en op het vloerkleed gaat liggen kroelen aan de voeten van de dominee. De toekomst, maar dan vrolijk en onbevangen.

We trekken de portemonnee voor slachtoffers en een groepje illegalen die tussen wal en schip – tussen Schalkwijk en Spaarne dreigt te vallen. We buigen voorover en sluiten de ogen.

Ik heb het te goed of niet slecht genoeg om te bidden voor mijzelf. Ik weet mij geen raad, ik speur mijn geest af naar een ander, die eenzaam is, van wie de mondhoeken naar beneden staan, die verlaten is door de hoop. •

kerkdiensten

zondag 3 december

Kleine Vermaning Alex Noord, Sabine du Croo & Daniel Serrano-Bernal dienst kleine kerken

zondag 10 december

Grote Vermaning Fernando Enns

zondag 17 december

kerstviering **Grote Vermaning** Daniel Serrano-Bernal – voor jong & oud, met levende kerststal – aanvang 15.00 uur

zondag 24 december

kerstavond **Grote Vermaning** Alex Noord & Daniel Serrano-Bernal *This service will be held in Dutch and English*

maandag 25 december kerstochtend **Kleine Vermaning** Alex Noord

zondag 31 december vesper **Grote Vermaning** Alex Noord, inloop 16.00 uur (oliebollen!), aanvang 16.30 uur

zondag 7 januari nieuwjaarsbegroeting **Kleine Vermaning** Alex Noord & Daniel Serrano-Bernal *This service will be held in Dutch and English*

zondag 14 januari **Grote Vermaning** Daniel Serrano-Bernal *This service will be held in Dutch and English*

zondag 21 januari naar Aalsmeer (nadere info via weekbericht) Alex Noord

zondag 28 januari **Grote Vermaning** Iris Speckman

zondag 4 februari **Kleine Vermaning** Rob Workel

zondag 11 februari **Grote Vermaning** Daniel Serrano-Bernal *This service will be held in Dutch and English*

zondag 18 februari **Kleine Vermaning** Alex Noord

adressen
Grote Vermaning
Frankestraat 24, 2011 HV Haarlem
Kleine Vermaning
Postlaan 16, 2101 VE Heemstede

De diensten zijn te volgen via zoom. Log in meeting id: 933 7096 3269 passcode: 745563. Graag video uitzetten als je de dienst volgt.

aanvang 10.30 uur, tenzij anders vermeld

door Alex Noord

In het kerstevangelie staat de geboorte van een kind centraal. Een kind van de belofte. Een kind van de toekomst. Een kind dat alles anders zal maken in deze wereld.

Het kind in ons midden

Het is eigenlijk iets ongekends, hoe in het evangelie alle hoop wordt samengebracht in de geboorte van een kind. Waarbij je je kunt afvragen of dat niet te groot is en tegelijkertijd te klein. Is een kind in staat om leven terug te brengen in situaties die eigenlijk hopeloos lijken? Kan een kind je opnieuw leren kijken en spelen, laten ontdekken waar het dan eigenlijk om gaat? Is dat waar: dat de wereld lijkt op het spel van een kind en dat in het kind het goddelijke verschijnt?

Het draait in het kerstverhaal om het mysterie van het kind. Zonder dat je het nu precies begrijpt is er zoiets als dat 'onvervreemdbaar eigen' dat je in een kind verschijnt. Een kind dat nog zozeer zichzelf is; dichtbij de oorsprong, de kern, de bedoeling. Is het vreemd dat mensen de eeuwen door in het spelende kind óók iets van het goddelijke hebben bespeurd en vermoed? Het is misschien wel de kern: ook god is een kind geweest, om ons te verlossen. Wat een mysterie: een kind!

Kerstmis leert ons ieder jaar daarin te blijven geloven, in de humaniteit die in onze handen wordt gelegd.

'het draait in het kerstverhaal om het mysterie van het kind'

Menselijkheid die onze roeping is. En scharnier in het verhaal van kerst is een kind. Hij is het referentiepunt, degene waar alles om draait: 'Het is geen volwassene, geen president, geen secretaris-generaal, geen koning of priester, maar een *kind*, pasgeboren en in doeken gewikkeld.' Het is de mens in zijn oorspronkelijke staat, zonder functies of titels, zonder pretenties en hoogmoed. Dat het kind er is, kwetsbaar geboren in deze wereld, ten zeerste afhankelijk van anderen (in de handen van mensen gelegd) het is zijn enige verworvenheid.

Kerstmis, het is het verhaal van het kind in ons midden – een kind dat ons in handen wordt gelegd. Maar het betekent ook: het kind waarin al onze hoop en verwachting zich samenbalt. Zo is het dat het licht geboren wordt in ons midden, het licht van Kerstmis. Niet als een paukenslag, of als een donderend geluid, maar als een stille stem in het hart. •

door Jet van Vrede

Geef kinderen een kans

In de bijbel gaat het in Mattheus 2:10-12 over wijzen, magiërs uit het Oosten. Die hebben de ster van de pasgeboren koning van de Joden zien opgaan en gaan naar Jeruzalem om te vragen waar het kindje is. Hun komst veroorzaakt alleen maar opschudding. Ze vervolgen de weg die de ster hen aanwijst en komen aan bij de plaats waar het kindje wél is.

'Toen ze dat zagen werden ze vervuld van diepe vreugde. Ze gingen het huis binnen en vonden het kind met Maria, zijn moeder. Ze wierpen zich neer om het kind eer te bewijzen. Daarna openden ze hun kistjes met kostbaarheden en boden het kind geschenken aan: goud en wierook en mirre.'

Wat Jozef, een timmerman en de nog jonge Maria met de inhoud van de kistjes met kostbaarheden deden staat niet in de bijbel.

In het hier en nu leven veel heel gewone kinderen, uit steeds meer lagen van de bevolking onder de armoedegrens. In gezinnen waar de ouders niet rond kunnen komen en waar geen kistjes met kostbaarheden zijn. Maar kinderarmoede gaat om meer dan geld. Het gaat om het welzijn en de ontwikkeling van de kinderen en daarmee ook om een kansrijke toekomst. Waarin ze hun talenten kunnen ontdekken, ontwikkelen en benutten. Het beste uit zichzelf kunnen halen. Omdat in Nederland een op de elf kinderen in armoede leeft werd in

2019 de Alliantie Kinderarmoede Nederland opgericht. Het doel is dat in 2030 geen enkel kind in Nederland meer de dupe wordt van armoede.

In Haarlem namen de Stichting Antonius Gemeenschap en Protestantse Diaconie het initiatief om HATKA, de Haarlemse Alliantie Tegen Kinder-Armoede, op te richten. Inmiddels zijn 25 organisaties bij HATKA aangesloten. Daarbij zijn nog geen kerken meegerekend. Ook onze pastoraal werker Lineke van Welt is nauw betrokken bij het werk van HATKA. Afgelopen voorjaar konden we

maatschappij

kinderkleding bij Lineke inleveren, voor weggeefmarkten aan het begin van het zomerseizoen. Inmiddels blijken de problemen zo structureel te zijn, dat kinderkleding een bijzaak is geworden. De gedupeerde gezinnen kunnen beter geholpen worden door ze te helpen de weg te vinden naar reguliere professionele hulpinstaties of ze een steuntje in de rug te bieden met persoonlijke begeleiding door een vrijwilliger.

sociale kaart

Om de cirkel van armoede te doorbreken hebben hulpverleners een brede, integrale blik op de omstandigheden van zowel ouders als kind nodig. Niet het aanbod van de organisatie maar het perspectief van het kind willen de hulpverleners leidend laten zijn. De Haarlemse Alliantie werkt aan een goed overzicht van alle, vaak informele, vormen van ondersteuning, spoort hiaten in de dienstverlening op en probeert dubbelingen te voorkomen. Door de bundeling van krachten en vernieuwende initiatieven kan er meer bereikt worden voor meer kinderen. Dat overzicht wordt de sociale kaart genoemd. Het spreekt vanzelf dat die goed toegankelijk moet zijn. Desondanks blijkt dat veel regelingen niet benut worden.

Het ander speerpunt is daarom het herkennen van signalen die op armoedeproblemen wijzen. Om mensen die veel contact met kinderen hebben op weg te helpen organiseerde HATKA op 12 oktober een bijeenkomst in de Oosterkerk waarbij de deelnemers werden ondergedompeld in een zogenaamd *serious game*, waarbij deelnemers in één uur konden ervaren hoe het is om in de bijstand te belanden.

één uur in de bijstand

Uit de deelnemerslijst bleek hoe groot het netwerk van HATKA is: de gemeente Haarlem was vertegenwoordigd met onder meer een beleidsadviseur jeugd, er was een jeugdarts van de GGD, er waren

het doel is dat in 2030 geen enkel kind in Nederland meer de dupe wordt van armoede

brugfunctionarissen of andere medewerkers van basisscholen, het samenwerkingsverband Buurts was vertegenwoordigd, het Leger des Heils stuurde ook nog een eigen medewerker, er was iemand van Humanitas, Jonna Becker, voormalige lid van de leiding van Sneel, vertegenwoordigde het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Er waren cultuurcoaches van Hart Haarlem en medewerkers van de Speelgoedbank, de voorzitter van de Rotary regio Zuid-Kennemerland was aanwezig, er was iemand van de Lutherse kerk. Van Doopsgezind Haarlem waren Lineke van Welt, Daniel Serrano-Bernal, Anne Vlaanderen en Jet van Vrede aanwezig.

Al die deelnemers werden in gemengde groepjes ingedeeld en kropen in de huid van een gezin dat redelijk rond kan komen, compleet met mappen (slordige) administratie van dat gezin. In een aantal spelrondes maakten ze mee dat de kostwinner gezondheidsproblemen kreeg, het inkomen achteruit ging, de medische kosten stegen, er onder tijdsdruk documenten bij elkaar gezocht moesten worden voor de aanvraag van een uitkering, er verhuisd moest worden, de zoon niet meer naar therapie kon en er tenslotte geen eten in huis was.

De spelleiding gaf telkens uitleg. Bijvoorbeeld dat van alle aanvragen voor een bijstandsuitkering in slechts

10 % van de dossiers in één keer alle documenten compleet zijn. Met de nodige vertraging als gevolg, waardoor in het gezin de stress toeneemt en de nood hoger wordt. Of dat het voor aanvragers onvoorspelbaar is hoe regelingen in de praktijk werken en ze continu aan het crisismanagen zijn.

Joris Obdam van de Antonius Gemeenschap voegde toe dat HATKA zich bezint op een rol voor ervaringsdeskundigen, bijvoorbeeld in een op te richten werkgroep voor werkende armen. Om het mogelijk te maken dat zij buiten werktijd bij één loket terecht kunnen voor alle zaken die ze moeten regelen om het hoofd boven water te houden.

perspectief van het kind

Van alle dingen die er gedaan worden om kinderen gewoon kind te laten zijn

is de Haarlemse Speelgoedbank aan de Gedempte Herensingel een van de eerste waarmee de kinderen zelf in aanraking komen. Het is een prachtige duurzame verzamelplaats van gebruikt speelgoed dat nog goed genoeg is om een ronde mee te gaan. Kinderen van wie de ouders een HaarlemPas hebben kunnen zelf maandelijks ter waarde van € 5,- speelgoed uitzoeken. Of ze kunnen hun tegoed opsparen, voor verjaardagen en/of feestdagen. De winkel is ook toegankelijk voor andere kinderen en kopers, als ze tenminste contant betalen of pinnen. Het spreekt voor zich dat de Speelgoedbank alleen kan bestaan als er voldoende speelgoed wordt aangeleverd en geld wordt gedoneerd. Als er kistjes met kostbaarheden gebracht worden.

Op de website van HATKA staan alle mogelijkheden heel overzichtelijk en laagdrempelig bij elkaar.

gewoon een kind

Anne Vlaanderen zegt na afloop van de *serious game*: 'De impact van armoede op een kind is onmiskenbaar. Daarom is het belangrijk voor mij om onderdeel te zijn van HATKA-alliantie. Een gemeenschap zoals Doopsgezind Haarlem en met name Snel bieden op een inclusieve wijze verlichting aan deze gezinnen en kinderen. Ik heb zelf ervaren dat het een warm nest kan zijn, waarin je wordt opgenomen met zorg, compassie en ondersteuning voor wat er thuis speelt.' •

- hatka.nl
- alliantiekinderarmoede.nl
- optimalistic.nl/serious-games
- buurts.nl
- speelgoedbankhaarlem.nl
- hetvergetenkind.nl/ons-werk/gewoon-kind-zijn

verhaal | taal

Bart Stobbelaar

meest gezegende (bij Richteren 5,24 en Lucas 1,42)

In tijden van geweld een feest van vrede? Bij de aankondiging van de geboorte wordt Maria toegeroepen: 'Jij, meest gezegende onder de vrouwen, jij zult een zoon baren, als zoon van de allerhoogste.'

Eeuwen eerder wordt Jaël in een lofzang bezongen, na een gewelddadige strijd: 'Jaël, meest gezegende onder de vrouwen'.

Maar wat een contrast, of toch niet?!

Israël komt terecht in een heftige strijd met een vorst in Kanaän. Uiteindelijk is het Jaël, geen Israëlitische, die op een gruwelijke wijze de strijd tegen de vijand beslist. De vluchtende Sisera, legeroverste van de vijand, lokt zij in haar tent. Op dubbelzinnige wijze handelt zij onduubbelzinnig wreed, zij lokt hem binnen, verwent hem, geeft hem in plaats van water melk, dekt hem toe, neemt een tentpin, doorboort zijn strottenhoofd en nagelt hem vallend in haar schoot vast in de aarde.

Hoezo 'meest gezegende'...?

Opvallend in het verhaal over de strijd tussen Israël en de Kanaänitische koning is dat Jaël, als vrouw en als machteloze, de strijd beslist. Na haar gruwelijke daad heeft Israël 40 jaar rust, staat er.

Kort door de bocht, de overwinning wordt letterlijk en figuurlijk in de schoot van de vrouw gelegd, in de schoot van Jaël. Zij is in feite geen partij in de strijd. Zij wint er niets bij, behalve misschien haar eigen vege lijf, maar daar was het haar niet om te doen. Waarom dan wel?

Haar geweld ridiculiseert als het ware het machtsdenken en het gewelddadige van de strijd. Een strijd waarin alsmaar meer slachtoffers vallen. Hoe meer geweld, hoe groter de kloof tussen de ene partij en de andere.

Hoe actueel, in het hier en nu en hoe actueel in alle tijden. En Maria, de meest gezegende onder de vrouwen? Welk verband wordt er hier gelegd? Misschien precies wat er overdrachtelijk bij Jaël gebeurt, de overwinning wordt in de schoot van Maria gelegd. De humaniteit van haar zoon, die een weg zal gaan niet van gewelddadige macht bovenover, maar een weg die onderdoor gaat. Letterlijk en figuurlijk. Zegevierend, de meest gezegende weg, voor ieder mens. •

poëzie is een daad...

Spreek ook jij

Spreek ook jij,
spreek als laatste,
spreek je uit.

Spreek –
Maar scheid van het ja
niet het nee.
Geef zin aan wat je zegt:
Geef het schaduw.

– Paul Celan

door
Lieuwe Koopmans

Paul Celan (1920-1970) was een Duits joodse dichter, die ternauwernood de Holocaust overleefde. Hij wordt omschreven als een dichter die zich begeeft 'op de rand van zwijgen' zo spaarzaam is hij met de woorden.

Dit gedicht is voor mij een typisch product van een joodse denker. Celan benadrukt de noodzaak van het je uitspreken. Geef taal aan wat je denkt en houd je niet in. Tegelijkertijd vraagt hij mij 'het ja niet te scheiden van het nee'. Daarmee spreek ik mij uit in het besef dat wat ik zeg ook een tegenhanger heeft, een 'schaduw' zoals hij het noemt.

Dit is diep geworteld in het joodse geloof. Het is de kern van ons leven en leren. Ik zie het beeld voor mij van een joodse Jesjiwa. Er worden teksten gereciteerd en ieder wordt uitgedaagd deze teksten van commentaar te voorzien. Neem niets als vanzelf voor waar aan. Spreek je uit en luister.

Ik trof het gedicht voor het eerst aan in een boekje van de Franse rabbijn Marc-Alain Ouaknin: *God en de kunst van het vissen*. Ouaknin gaat hier op schitterende en onnavolgbare wijze op zoek naar wie/wat god is. Voor hem is dit deel van zijn antwoord: de mens die zich uitsprekt en de mens die leest en in boeken in de zijlijn zijn eigen commentaar schrijft; de gedachten van de schrijver benadrukt of verwerpt.

Ik hoop dat u een potlood bij de hand hebt. •

Verzameld werk, Paul Celan, vertaald en toegelicht door Ton Naaijken, Athenaeum uitgeverij, 2020, € 38,99

Wat geven we elkaar met Kerst?

door **Willemien Ruygrok**

Het geven van cadeaus is inmiddels een vast onderdeel van het kersfeest geworden. Mogelijk is kerst (zoals zoveel christelijke feesten) beïnvloed door heidense gewoonten.

Zo gaven de Romeinen elkaar cadeautjes bij de Saturnaliën, een feestdag die jaarlijks werd gevierd op 17 december. Op deze dag eerden ze Saturnus, de god van de landbouw, met offergaven, waarna er een groots banket volgde. Bij deze diners was het gebruikelijk om geschenken te geven aan de gastheer.

Nou kan je meedoen aan dat cadeautjes geven of niet. Elkaar vrede wensen is ook mooi (maar dat dan het liefst elke dag). De weg naar cadeauwinkel De Wereld van Jansje is niet zo moeilijk. En daar staat de winkel vol met cadeautjes. Kerstkaarten, engelen enz.

Een kerstcadeau hoeft natuurlijk niets met kerst te maken te hebben: een mooi boek of een ketting zijn ook helemaal okay. Maar wat geef je aan je (klein)kinderen, dat brutale buurmeisje of die lieve jongen?

Er is maar één antwoord denk ik: je geeft een boek. Maar welk? Ieder jaar komen er honderden nieuwe kinderboeken uit. De redactie van *Doopsgezind Haarlem* ging er eens lekker voor zitten. We houden voor kinderboeken niet zo van e-books, dus hebben alles in hardcover bekeken en we stellen je het volgende voor:

dat voelt zó!

Een dichtbundel, maar wel een heel bijzondere. Wist je dat dingen zoals schoenen, ballonnen, kleren, ook gevoel hebben? Nou, zeker wel! Bette Westera neemt ons op humoristische wijze mee naar de emoties van een paraplu of lantaarnpaal. De illustraties van Sylvia Weve dragen ook bij aan de feestvreugde.

Veertig gedichten, veertig keer een glimlach als je het gedicht uit hebt. Hier en daar doet het een beetje denken aan de gedichten van Annie M.G. Schmidt. 'Het is niet goed gegaan met De spin Sebastiaan...' en juffrouw Scholten's 'tasje in een plasje' is ons ook bijgebleven.

In 2015 schreven Westera en Weve samen onder andere het boek *Doodgewoon*, dat werd bekroond met een Gouden Griffel, een Vlag & Wimpel van de Penseeljury, de Gouden Poëziemedaille én de Woutertje Pieterse Prijs. Niet verkeerd dus!

Bette Westera & Sylvia Weve, *Zo voelt dat*, uitgeverij Gottmer, 2023, € 23,99 – Vanaf ongeveer 9 jaar

Keti Koti

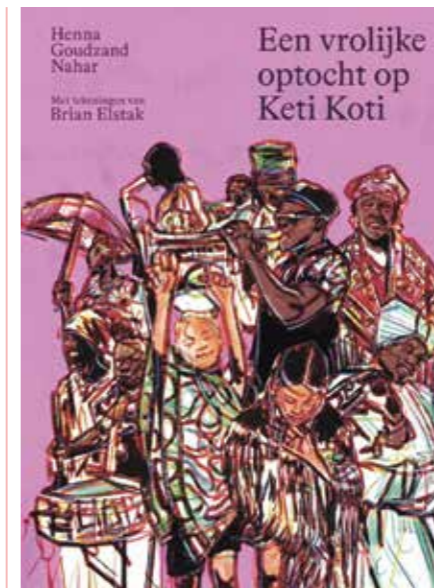
In 2023 is er veel aandacht geweest voor Keti Koti en voor de afschaffing van de slavernij. Maar wat is dat eigenlijk 'slavernij' of 'tot slaafgemaakten' en hoe leg je dat uit aan kinderen? Het boek van Henna Goudzand Nahar kan daar zeker bij helpen. Het beschrijft het leven in Suriname. Het gaat over de huizenbouw, het eten, de gewoonten, de natuur. Alles gezien door de ogen van twee kinderen.

De illustraties, van Brian Elstak, zal niet iedereen mooi vinden. Zelf vond ik het wat rommelig. Dit boek is zeker niet alleen voor kinderen boeiend, ook volwassenen kunnen er veel uit leren. Henna Goudzand Nahar heeft nog veel meer (kinder)boeken geschreven over slavernij en Keti Koti. In 2022 won zij een Bronzen Griffel.

Henna Goudzand Nahar & Brian Elstak, *Een vrolijke optocht op Keti Koti*, uitgeverij Van Holkema & Warendorf, 2023, € 12,99 – Vanaf ongeveer 7 jaar

Thé Tjong-Khing

Ik ben erg gek op de manier van illustreren van de in Haarlem wonende Thé Tjong-Khing. Hij is inmiddels 90, maar nog steeds productief. Ook zijn

zoon Erik, die vroeger bij mij in de straat woonde, is ontwerper en regelmatig werken vader en zoon samen aan een project. Zo heeft vader Thé de illustraties verzorgd bij *Twee schatjes van ratjes* en heeft zoon Thé het boek vormgegeven. Het verhaal over de twee ratjes vind ik een beetje te belerend, maar de auteurs, Erik van Os en Elle van Lieshout, hebben vast zelf kleine kinderen.

In de serie over *Vos en Haas* is dit jaar een voorlees- en zoekboek verschenen, *Waar is het cadeau?*. Hier is Thé Tjong-Khing op zijn best met grote tekeningen, kleurrijk en met heel veel dieren en voorwerpen op iedere tekening. Heerlijk om naar te kijken! En Sylvia vanden Heede is weer uiterst creatief.

Erik van Os, Elle van Lieshout & Thé Tjong-Khing, *Twee schatjes van ratjes*, uitgeverij Gottmer, 2023, € 15,99 – Alle leeftijden

Sylvia vanden Heede & Thé Tjong-Khing, *Vos en Haas. Waar is het cadeau?*, uitgeverij Lannoo, 2023, € 16,99 – Alle leeftijden

actueel

Dit boek sprong er voor mij met kop en schouders bovenuit.

Het speelt aan het begin van de vorige eeuw. Een jonge jongen, Francisco, ontvlucht de uitzichtloze armoede op zijn eiland (Madeira) en komt via Brazilië terecht in Suriname. De bootreis maakt hij als verstekeling.

Enmaail in Brazilië moet hij drie jaar zonder loon werken om de overtocht alsnog te betalen. Niet echt slavenwerk, maar het komt er wel in de buurt.

Vriendschap, verraad, verliefdheid, doorzettingsvermogen, heimwee naar huis, het komt allemaal aan bod. Uiteindelijk zet Francisco in Paramaribo een handelje in schaaftijs op.

Zindzi Zevenbergen weet de spanning erin te houden. Wat mij aantrekt is dat er overal korte stukjes tussen de verhaallijn staan met wat extra informatie. Hedy Tjin heeft prachtige kleurrijke illustraties gemaakt. Een actueel boek. •

Zindzi Zevenbergen & Hedy Tjin, *Manie Schaaftijs*, uitgeverij De Harmonie, 2023, € 22,50 – Vanaf 10 jaar

Sneel

door Nilou Heidstra &
Vanny & Misha Rutgers van der Loeff

De jeugd van tegenwoordig vinden we alle drie erg verschillend: kleding, fatbikes en vpen. Er zijn types die we minder geslaagd vinden dan anderen.

harde muziek die ze draaien op een dikke box. Bij jonge kinderen begint het ook al vroeg. Dit komt vaak door het gebruik van de telefoon of andere elektronische apparaten. Vaak veroorzaken apps zoals tiktok en snapchat dit gedrag. Online je mening uiten is zo makkelijker en veroorzaakt dus op jonge leeftijd al een grotere kans op onzekerheid aan de ene kant en pestgedrag aan de andere kant. En dat heeft natuurlijk veel nare gevolgen.

Wij vinden...

Sommige jongeren die kunnen je gevoel zo maken dat je je niet veilig voelt als je jezelf bent. Stel je voor dat je een ander type kleding draagt dan anderen en dat je juist bang bent dat aan te doen omdat je denkt dat mensen erover oordelen. Er zijn ook groepen die intimiderend over kunnen komen. Voor ons zijn dat vaak jongeren die bijvoorbeeld op hun fatbike in de stad hangen met een vape in hun hand, capuchon op en

denken we dat als je dat nou ziet gebeuren, je er iets van kunt zeggen.

Sommige jongeren durven dat niet, omdat ze misschien wel bang zijn het zelf mee te maken. Maar volwassenen kunnen er zeker wat van zeggen. Het gaat misschien niet stoppen maar als je er al iets van zegt betekent dat heel veel voor ons drieën en misschien wel ook voor andere jongeren.

We hebben behoefte aan...

Wij zouden graag willen dat er meer naar dit soort dingen wordt geluisterd. Dat als er een klacht over wordt aangegeven, dat er werk van gemaakt wordt. En misschien dat ze op scholen wel een keer extra kunnen herhalen dat pesten en oordelen over anderen niet goed is, behalve alleen 'De dag tegen pesten'. Herhaling kan namelijk nooit kwaad, zeggen ze zelf, haha.

En voor ons, niet te vergeten, is er altijd een plek waar je elke vrijdag mensen kan vinden die naar je luisteren. Een veilige plek die gek is ook, en dat is Sneel!! •

Wist je dat??!!
In 2024 is Sneel 33 geworden.
2024 = Sn33!

Sneel is elke vrijdag open van 15.00 tot 22.00 uur. Om 18.00 uur eten we samen en van 19.30 tot 22.00 uur hebben we een programma.

vbno: Misha, Vanny, Nilou

...en het geschiedde: een dr.

God undercover, de titel van de dissertatie verdedigd door Herman Heijn, kan misschien wel het beste uitgelegd worden aan de hand van: 'en het geschiedde'. Een uitdrukking die in enkele teksten in het evangelie naar Lucas op een opvallende wijze klinkt.

door **Bart Stobbelaar**

Het is de voorbode van een volstrekt ongekend en beslissend gebeuren. Denk bijvoorbeeld aan de verheerlijking op de berg of aan de Emmaüsgangers. Een verheven gebeuren waarin een 'onmogelijke mogelijkheid' van god aanwezig, en de Opgestane als onverwachte reisgezel, zowel tastbare werkelijkheid blijkt als tegelijk onttrokken aan welke manipulatie of toe-eigening ook. Een sublieme wijze van vertellen en een sublieme ervaring ineen.

Het sublieme, dat is dan ook het centrale begrip in dit proefschrift. Het sublieme dat als begrip al voorkomt bij een tijdgenoot van Lucas, de Romein-

se schrijver Longinus. Bij hem gaat het vooral om het verheven spreken waardoor de hoorders gericht worden op een totaal andere beleving van de werkelijkheid waarvan zij deel uitmaken. Van daaruit begint dat begrip *het sublieme* een lange en soms zeer ingewikkelde weg door de geschiedenis van retoren, filosofen, schrijvers, schilders en dus ook theologen. Het wordt gebruikt om uitdrukking te geven aan ontzagwekkende gebeurtenissen, vulkaanuitbarstingen, natuurgeweld, aan al datgene dat ons begrijpen te boven gaat en ons doet beseffen dat er altijd iets is wat boven onszelf uitgaat. Niet het 'ik' staat centraal, ook niet het 'wij',

maar precies datgene wat daarbovenuit gaat.

Vandaar dat het sublieme vooral ook een kritische noot in zich bergt. Het is alles wat wij niet zijn en waar we toch toe aangetrokken en aangesproken worden. Die kritische noot wordt al geduid bij Longinus, het geld en/of eigenbelang als gevaar voor het sublieme! De kritiek van Gerrit van Dijk op het aangename, de Micky Mouse oren op mooie schilderstukken. Maar ook de ver doorgevoerde systematisering van bijvoorbeeld het bedrijfsleven, dat op gespannen voet komt te staan met de humaniteit.

Kort samengevat, het bestaan kan aangenaam zijn, er bestaat schoonheid en er is het verhevene, het sublieme. Het aangename, noch het schone zijn uiteraard verboden, maar kunnen wel het zicht belemmeren op wat boven het bestaan uitgaat, waardoor verandering kan optreden en iets unieks kan gebeuren.

Zo biedt het sublieme bij uitstek een geschikte mogelijkheid tot een proces van ontmoeting en missionaire aanwezigheid. Het gaat niet meer om het uitdragen van waarheid of om een soort welbevinden, maar om in de ban te worden gebracht van datgene wat boven onszelf verheven is. Dat kan een tekst zijn als de Bergrede, maar evenzeer gedeelde vergezichten van heilheid, vrede en vreugde die niet aan eigen religie, cultuur of waarheid gebonden zijn. ●

Herman Heijn, *God undercover, een missionair concept met het sublieme als leidraad*, uitgeverij Skandalon, 2023, € 35,-

colofon

Doopsgezind Haarlem is een tweemaandelijks uitgave van de Vereenigde Doopsgezinde Gemeente te Haarlem
redactie Anke van der Meer, Willemien Ruygrok & Jet van Vrede
druk Drukkerij Torendruk, Nijkerk
oplage 800

foto's Anke van der Meer, tenzij anders vermeld

ontwerp & opmaak Susan de Loor, Kantoordeloor Haarlem
 Het volgende nummer verschijnt op 3 februari 2024. Kopij uiterlijk 2 januari 2024 zenden aan redactie@doopsgezindhaarlem.nl of aan Doopsgezind Haarlem, Frankestraat 24, 2011 HV Haarlem.

Een vrijwillige bijdrage voor het magazine is welkom op rekeningnummer NL82 ABNA 05 61 23 48 76 t.n.v. de Vereenigde Doopsgezinde Gemeente te Haarlem, o.v.v. *magazine*.

facebook Doopsgezind Haarlem
[doopsgezindhaarlem.nl](https://www.facebook.com/doopsgezindhaarlem)

© Doopsgezind Haarlem 2023 | 2024